

NAŠ ČASOPIS

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OBČINE VRHNIKA

LETO V.

PRILOGA
ŠTEVILKA 22

MAJ
1978

SKRAJŠANO POROČILO O DELU KRAJEVNE SKUPNOSTI VRHNIKA V OBDOBJU 1972 DO 1978

Čas razvoja in dela krajevne skupnosti Vrhnika lahko razdelimo na dve obdobji: v prvo, v letih 1972 do 1974, ko je bilo treba samo krajevno skupnost oživiti in v drugo, od sprejetja nove ustave dalje. Za oživitev krajevne skupnosti oziroma »postaviti jo na noge« so bili zadolženi posamezni člani Zveze komunistov in dobri rezultati so bili doseženi že v prvem letu. Svet krajevne skupnosti je formiral posamezne komisije in takoj so se pričele prve akcije — zlasti urejanje cest, javne razsvetljave, razširitev vodovodnega omrežja in drugo.

Že leta 1972 je bil uspešno izglasovan prvi referendum za asfaltiranje nekaterih ulic in cest, naslednje leto pa smo zgradili vodovod na Idrijski cesti in stekle so priprave za modernizacijo Lošče, kjer živi skoraj petina vsega prebivalstva krajevne skupnosti. Tudi to pot so krajanji s samopriskom zbrali znaten del potrebnih sredstev, prišle pa so tudi delovne organizacije, bodisi z denarno ali pa materialno pomočjo. Poleg Lošče so bile v tem času asfaltirane še nekatere druge ulice ali deli ulic.

Tega leta je bil tudi sprejet statut krajevne skupnosti, izvoljen svet potrošnikov in razne komisije, ki so delovale na področju urejanja okolja, urbanizacije, reševanja vodovodnega omrežja, socialnega varstva in drugod. V tem obdobju so okrepile svojo dejavnost tudi ostale družbenopolitične organizacije v kraju, pričele so pripravljati svoje letne načrte, ki so bili sestavni del razvoja in družbene aktivnosti celotne krajevne skupnosti.

V drugem obdobju, to je po sprejetju nove ustave leta 1974, se je tudi krajevna skupnost Vrhnika samoupravno organizirala. Sprejela je nov statut, kasneje pa še srednjeročni načrt razvoja za obdobje 1976—80, ki ga skušamo v največji možni meri tudi uresničevati.

Aktivnost krajevne skupnosti v letu 1974 se je okrepila zlasti na področju družbenih dejavnosti. Pomembno vlogo je prevzela zlasti delegacija KRAJEVNE SKUPNOSTI ZA ZBOR KRAJEVNIH SKUPNOSTI OBČINSKE SKUPŠČINE IN PA DELEGACIJA ZA SKUPŠČINE SIS.

Samoupravna preobrazba je nedvomno terjala veliko naporov in lahko trdimo, da ti niso bili zaman. Tako so v vsej krajevni skupnosti ostale po šestih letih neasfaltirane samo naslednje ceste: Kolodvorska, dva kraka slepih ulic Opekarske, Sivkina,

kjer je treba urediti kanalizacijo, Veliki in Mali Klanec, Partizanski Klanec, del Idrijske, Betajnova cesta, cesta skozi Gradišče, cesta pred Pošto ter slepi del cest v Delavskem naselju in Hribu. Vrednost vseh del na cestah je znašala 2.475.949,55 dinarjev, od tega so krajanji sami prispevali 709.909,70 dinarjev, TOZD 156.000,00, ostanek pa je bil krit s sredstvi sklada mestnih zemljišč in cestnega sklada, ki je bil vplačan na področju krajevnne skupnosti Vrhnika.

V obdobju od 1972 do 1978 je krajevna skupnost s pomočjo krajanov položila tudi 40 tekočih metrov kanalizacije v vrednosti 172.000,00 dinarjev. Prav tako so občani sodelovali tudi pri urejanju javne razsvetljave na Partizanskem klancu, Čužah, Malem klancu in na obeh delih Opekarske.

Tudi Občinska konferenca ZSMS in pa osnovna organizacija mladih v krajevni skupnosti sta organizirali številne delovne akcije pri urejanju okolja, zlasti parkov in zelenic in pri urejanju Doma krajevnne skupnosti. Eno največjih del je bilo prav gotovo polaganje 800 metrov kabla za javno razsvetljavo na Partizanskem klancu, do gostišča Malči.

Pri urejanju komunalnih naprav — polaganju cevovoda so veliko pomagali vojaki iz kasarne Ivan Cankar. Pri reševanju problema pitne vode pa ima ogromno zaslug nedvomno član sveta krajevnne skupnosti tovariš Franc Okrajšek, ki je žrtvoval marsikatero uro za urejanje in obnavljanje vseh virov pitne vode od Starega malna, Staj in Gačnika do Dragomerja.

Poleg cest, kanalizacije, javne razsvetljave so se v tem šestletnem obdobju urejala še otroška igrišča, iz nekaterih neurejenih zemljišč pa so nastali parki in zelenice.

V bodoče bo treba kar najhitreje urediti pokopališče, zgraditi mrliške vežice in urediti pogrebno službo v okviru Komunalnega podjetja. Treba bo urediti tudi nove površine za parkirne prostore, podaljšati progo primestnega avtobusnega prometa. Poleg že obstoječih šport-

nih objektov bomo morali urediti še nove površine za rekreacijo otrok in starejših občanov. Tudi v naši krajevni skupnosti rabimo večnamenski dom za različne dejavnosti kot so: gasilci, civilna zaščita, AMD, in ostale klubske dejavnosti.

Nedvomno čakajo vse samoupravne organe v krajevni skupnosti v novem mandatnem obdobju številne odgovorne naloge. Treba bo opraviti delo, ki v tem času ni bilo dokončano, še zlasti realizacija vseh zastavljenih nalog izgradnje šolskih prostorov in vzgojnovarstvenih objektov; prav tako bi bilo priporočljivo uvesti nov samoprisevek za urejanje potreb v krajevni skupnosti, ki bodo v tem obdobju najbolj pereče.

Že samo bežen pregled dosedanjega dela nedvomno potrjuje, da je krajevna skupnost v teh šestih letih, še zlasti pa v preteklem štiriletnem mandatnem obdobju zaživela in se razvila v trdno samoupravno družbenopolitično skupnost. Seveda pa bi bili njeni temelji, postavljeni v tem mandatnem obdobju, še veliko trdnjši in opravljenih bi bilo še več nalog, če bi se krajanji še v večjem številu aktivneje vključevali v delo v naseljih, uličnih odborih, hišnih svetih, saj so prav to osnovne celice v katerih se gradi naša samoupravno in delegatsko zasnovana družbena ureditev.

Izkušnje namreč kažejo, da ni dovolj samo udeležba na zborih občanov, kjer krajanji navadno povedo svoje želje in zahteve. Še vedno je med nami vse preveč tistih, ki le kritizirajo, pojavljajo se tudi nepravilni odnosi na različnih ravneh, ki zavirajo hitrejši napredek. Krajanji so namreč pripravljeni sodelovati, treba jih je le pravilno motivirati. Rušenje dogovorov in neuresničevanje sprejetih sklepov povzroča med občani upravičeno nezaupanje. Nedvomno pa bodo pri odpravljanju teh nepravilnosti morali pomembno vlogo odigrati prav člani Zveze komunistov.

Poročilo sestavila:
ANDREJ GRAMPOVČAN
STANE MOLK

Obračun za leto 1972

Prejemki:	
1. Dotacija iz proračuna	22.487,60
2. Najemnina z zemljo	1.863,80
3. Drugi dohodki	2.354,30
Skupaj prejemki	26.705,70
IZDATKI:	
Funkcionalni izdatki za administracijo	12.450,20
Ostanek:	14.255,50

Obračun za leto 1973

PREJEMKI:	
1. Občani za vodovod Idrijska c.	21.000,00
2. Občani za asfalt Dobovičnikova, Kurirska c.	140.929,80
3. Dotacija iz proračuna	31.100,00
4. Najemnina za zemljo	3.596,25
5. Drugi dohodki	6.543,90
Skupaj prejemki:	203.169,95
IZDATKI:	
1. Nakazilo za vodovod Idrijska c.	21.000,00
2. Nakazilo za asfalt Dobovičnikova c.	132.190,75
3. Dotacije	500,00
4. Funkcionalni izdatki — administracija	28.890,10
Skupaj izdatki	182.580,85
Ostanek	20.589,10

Obračun za leto 1974

PREJEMKI:	
1. Prispevek občanov za asfalt ČUŽE	28.779,90
2. Prispevek občanov za asfaltiranje dvorišč — ČUŽE	25.012,50
3. Prispevek za asfalt LOŠČA	
Industrija usnja	90.000,00
Gozdarstvo	10.000,00
KZ Vrhnika	15.000,00
Kovinarska Vrhnika	1.000,00
Mantova	10.000,00
Občani na žiro račun	50.353,00
Občani na LB	329.675,00
4. Prispevek občanov za asfalt Dobovičnikova—Kurirska	16.221,50
5. Prispevek občanov za asfalt KLIS	8.400,00
6. Prispevek občanov za asfalt Cesta građenj	10.000,00
7. Prispevek občanov za asfalt IDRIJSKA cesta — del	13.040,00
8. Prispevek občanov za asfaltiranje dvorišč Idrijska c. — Klis — Cesta građenj	7.698,00
9. Prispevek občanov za asfaltiranje dvorišč Dobovičnikova c., Ob potoku, Kurirska c.	77.215,00
10. Prispevek občanov za vodovod Idrijska cesta	16.194,50
11. Otroško igrišče DES	501,25
12. Najemnina za zemljo	2.767,00
13. Dotacija iz proračuna	32.700,00
14. Drugi dohodki	741,80
Skupaj prejemki:	745.299,45
IZDATKI:	
1. Nakazila za asfalt:	
ČUŽE	28.779,90
LOŠČA	494.163,00
Dobovičnikova—Kurirska	36.454,80
KLIS	8.400,00
Cesta građenj	10.000,00
Idrijska	13.040,00
2. Nakazilo za asfaltiranje dvorišč	109.925,50
3. Nakazilo za vodovod Idrijska c.	16.194,50
4. Izdatki za igrišče DES	503,05
5. Funkcionalni izdatki — administracija	35.156,05
Skupaj izdatki:	752.616,80
Ostanek:	- 7.317,35

Obračun za leto 1975

PREJEMKI:

1. Prispevki občanov za LOŠČO	31.199,50	
2. Prispevki občanov za Javno razsvetljavo — Part. Klanec	10.780,00	
3. Prispevek občanov za asfalt Ljubljanska cesta	45.566,00	
4. Prispevek občanov za asfalt Part. Tabor	27.089,00	
5. Dotacija iz proračuna	369.840,00	
6. Najemnina za zemljo	2.972,70	
7. Dohodki Doma KS	10.878,65	
8. Drugi dohodki	6.036,40	
9. Prispevek za uporabo mestnega zemljišča	308.925,30	

Skupaj prejemki: 1,113.287,75

IZDATKI:

1. Ceste in zidovi:		
Škarp v Stajah	8.586,65	
Vzdrževanje cest	16.044,00	24.630,65
2. Kanalizacija — Partizanski Tabor		12.566,40
3. Javna razsvetljava:		
Redno vzdrževanje	43.123,90	
Novo:		
Ljubljanska cesta	50.694,55	
Partizanski klanec	20.155,80	
Sivkina ul.	7.150,00	
Klis — Trafo	6.418,00	
Kolodvorska ul.	2.550,00	
Most — Verd	8.565,85	
Kunstej	3.900,00	142.558,10
4. Asfalt:		
Ljubljanska c.	137.861,10	
Partizanski tabor	57.495,45	
Stara cesta	137.447,30	
Pot na Verd	16.593,00	349.396,85
5. Parkirni prostor — Otroški vrtec		5.061,00
6. Parki:		
Zelenica Močilnik	2.655,75	
Drevored Opekarska	1.929,50	
Redno vzdrževanje	57.704,55	62.289,80
7. Dotacija CANKARJEV DOM		60.000,00
8. Vzdrževanje Doma KS		7.895,10
9. Socialna pomoč občanom		8.900,00
10. Funkcionalni izdatki — administracija		144.794,20

Skupaj izdatki: 818.092,10

Ostanek: 295.195,65

Obračun za leto 1976

PREJEMKI:

1. Komunalni prispevek	309.315,75	
2. Dotacija iz proračuna	369.840,00	
3. Najemnina za zemljo	1.650,10	
4. Drugi dohodki	5.657,80	
5. Dohodki Doma KS	29.864,00	
6. Prispevki TOZD po sporazumu	264.746,15	
7. Prispevek za mestno zemljišče	898.609,55	
8. Prispevki občanov za pokopališče	970,00	

Skupaj prejemki: 1,880.653,35

IZDATKI:

1. Sofinanciranje vodovoda v Stajah	306.481,60	
2. Ureditev ploščadi pred Domom JLA	308.532,55	
3. Javna razsvetljava — tokovina in vzdrževanje	194.142,65	
4. Vzdrževanje parkov in zelenic	120.799,95	
5. Asfaltiranje Sušnikove ceste	139.724,70	
6. Socialna pomoč občanom	11.414,00	
7. Vzdrževanje Doma KS	66.580,85	
8. Dotacije društvom	51.566,30	
9. Funkcionalni izdatki — administracija	198.753,80	

Skupaj izdatki: 1,397.996,40

Ostanek: 482.656,95

Obračun za leto 1977

PREJEMKI:

1. Dotacija iz proračuna	520.809,40	
2. Prispevek občanov za asfalt Opekarska c.	79.000,00	
3. Prispevek TOZD po sporazumu	314.427,80	
4. Prispevek za uporabo mestnega zemljišča	384.907,45	
5. Prispevki za pokopališče	3.330,00	
6. Dohodki od najemnin	24.546,00	
7. Najemnina za zemljo	2.113,50	
8. Drugi dohodki	4.076,25	

Skupaj prejemki: 1,333.210,40

IZDATKI:

1. Javna razsvetljava:		
Komunala — redno vzdrževanje	175.268,35	
Nabava žarnic	4.271,25	
Novo:		
Robbova cesta	58.490,85	238.030,45
2. Parki in zelenice:		
Komunala — redno vzdrževanje	50.438,05	
Zelenica Močilnik	16.864,55	
Otroška igrišča	4.815,00	
Blok A — pred pošto	4.554,00	
Za Domom KS	7.314,30	83.985,90
3. Oprema in vzdrževanje Doma KS		92.159,95
4. Vzdrževanje in ureditev cest:		
Asfalt Opekarska cesta	148.009,00	
Pločnik Robbova c.	25.747,70	
Kanalizacija Mali klanec	48.917,05	
Opekarska cesta	5.177,90	
Delavsko naselje	5.250,00	
Redno vzdrževanje	6.869,75	239.970,40
5. Odkup zemlje — pripravljala dela za pokopališče		279.043,15
6. Dotacije društvom		12.200,00
7. Finalna pomoč občanom		15.600,00
8. Funkcionalni izdatki — administracija		207.011,55

Skupaj izdatki: 1,168.001,40

Ostanek: 165.209,00

Obračun od 1972 do 1977

PREJEMKI:

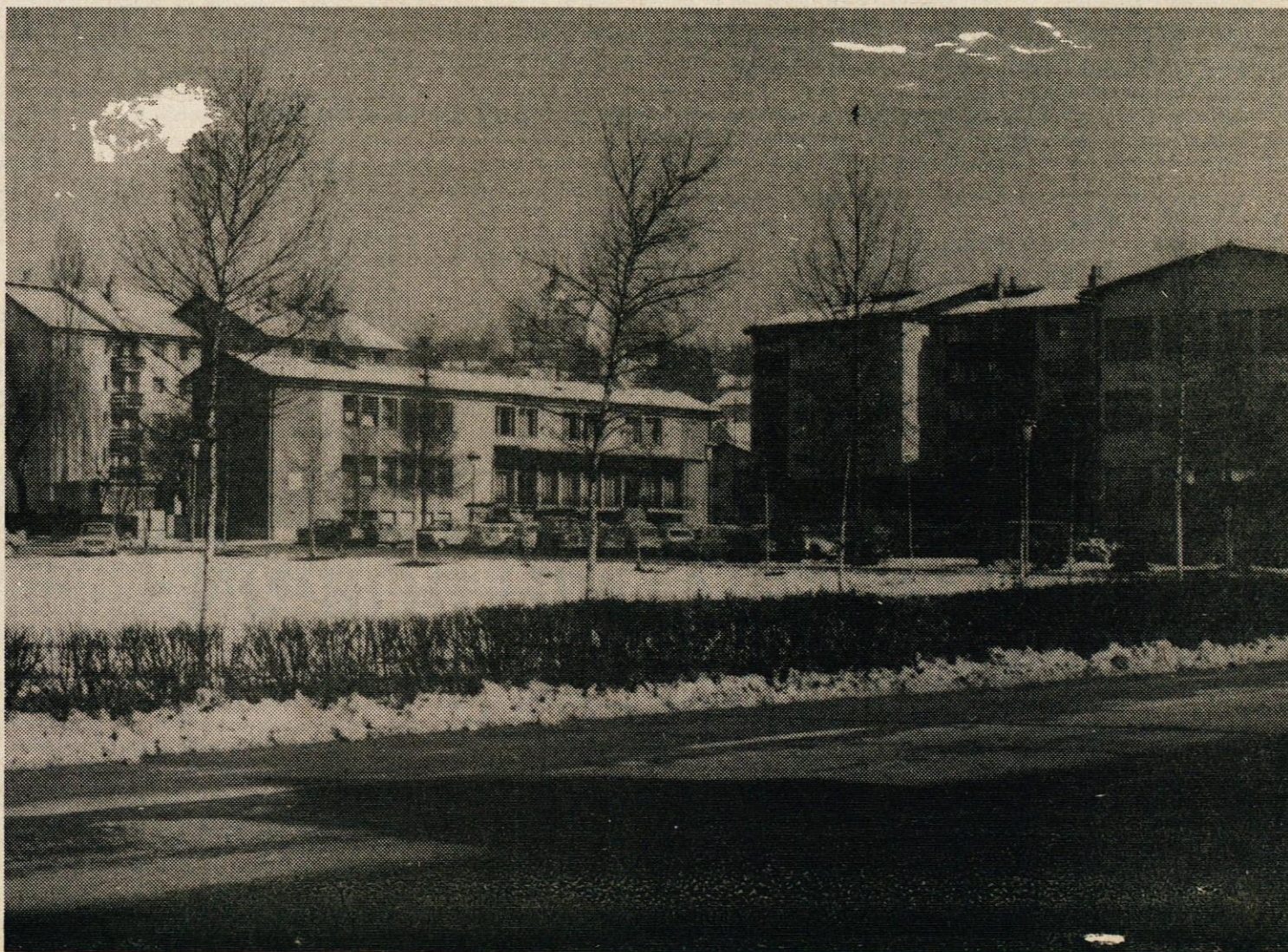
1. Prenos iz leta 1971	8.238,20	
2. Dotacija iz proračuna	1,338.538,80	
3. Najemnina za zemljo	14.963,35	
4. Drugi dohodki	25.410,45	
5. Prispevek občanov za vodovod Idrijska c.	37.194,50	
6. Prispevki občanov za asfalt — Dobovičnikova c., Ob Potoku in Kurirska c.	157.151,30	
7. Prispevek občanov za asfalt Čuže	28.779,90	
8. Prispevek občanov za asfaltiranje dvorišč — Čuže	25.012,50	
9. Prispevki za asfalt Lošca	537.227,50	
10. Prispevek občanov za asfalt — Klis	8.400,00	
11. Prispevek občanov za asfalt — Cesta gradenj	10.000,00	
12. Prispevek občanov za asfalt — Idrijska c. (del)	13.040,00	
13. Prispevek za asfaltiranje dvorišč — Idrijska, Klis, Cesta gradenj	7.698,00	
14. Prispevek občanov za asfaltiranje dvorišč — Dobovičnikova c., Ob Potoku, Kurirska c.	77.215,00	
15. Prostovoljni prispevki za igrišče DES	501,25	
16. Prispevki občanov za Javno razsvetljavo Partizanski klanec	10.780,00	
17. Prispevek občanov za asfalt — Ljubljanska c.	45.566,00	
18. Prispevek občanov za asfalt — Partizanski Tabor	27.089,00	
19. Dohodki Doma KS	65.288,65	
20. Komunalni prispevek	309.315,75	
21. Prispevek za uporabo mestnega zemljišča	1,892.442,50	
22. Prispevki TOZD po sporazumu	579.173,95	
23. Prispevki za ureditev pokopališča	4.300,00	
24. Prispevek občanov za asfalt — Opekarska c.	79.000,00	

Skupaj prejemki: 5,302.326,60

Obračun od 1972 do 1977

IZDATKI:

1. Funkcionalni izdatki — administracija in nabava inventarja	627.055,90	16. Javna razsvetljava: Novo	157.925,05
2. Vodovod — Idrijska c.	37.194,50	17. Vzdrževanje Doma KS	166.635,90
3. Asfalt Dobovičnikova c., Ob Potoku, Kurirska c.	168.645,55	18. Parkirni prostor Otroški vrtec	5.061,00
4. Dotacije: Socialna pomoč občanom	35.914,00	19. Parki: redno vzdrževanje	228.942,55
5. Dotacija društvom	124.266,30	20. Parki: Nova ureditev	38.133,10
6. Otroško igrišče DES	503,05	21. Sofinanciranje vodovoda v Stajah	306.481,60
7. Nakazilo za asfalt ČUŽE	28.779,90	22. Ureditev ploščadi pred Domom JLA	308.532,55
8. Nakazilo za asfalt Lošca	633.887,70	23. Pripravljalna dela za pokopališče — odkup	279.043,15
9. Nakazilo za asfalt KLIS	8.400,00	24. Asfalt Ljubljanska cesta	137.861,10
10. Nakazilo za asfalt Cesta gradenj	10.000,00	25. Asfalt Partizanski tabor	57.495,45
11. Nakazilo za asfalt Idrijska c. — del	13.040,00	26. Asfalt Stara cesta	137.447,30
12. Nakazilo za asfaltiranje dvorišč	109.925,50	27. Asfalt Pot na Verd	16.593,00
13. Ceste in zidovi	24.630,65	28. Asfalt Opekarska cesta	148.009,00
14. Kanalizacija Partizanski tabor	12.566,40	29. Pločnik Robbova c.	25.747,70
15. Javna razsvetljava: Redno vzdrževanje, tokovina	416.806,15	30. Kanalizacija Mali klanec	48.917,05
		31. Ureditev, Redno vzdrževanje cest	17.296,65
		Skupaj izdatki	4.331.737,75

INVESTICIJE

Namen	Vrednost	Občani	Plačilo	Skladi KS
1. Javna razsvetljava — Robbova cesta	58.490,85			58.490,85
2. Zelenica Močilnik	19.520,30			19.520,30
3. Otroška igrišča	4.815,00			4.815,00
4. Zelenica — Blok A	4.554,00			4.554,00
5. Zelenica za Domom KS	7.314,30			7.314,30
6. Asfalt — Opekarska cesta	153.186,90	79.000,00		74.186,90
7. Delavsko naselje	5.250,00			5.250,00
8. Pokopališče	279.043,15	4.300,00		274.743,15
9. Vodovod — Staje	306.481,60			306.481,60
10. Asfalt — Lošca	633.887,70	537.227,50		96.660,20
11. Javna razsvetljava — Partizanski klanec	20.155,80	10.780,00		9.375,80
12. Javna razsvetljava — Ljubljanska cesta	50.694,55			50.694,25
13. Javna razsvetljava — Sivkina ulica	7.150,00			7.150,00
14. Javna razsvetljava — Klis, Trafo	6.418,00			6.418,00
15. Javna razsvetljava — Kolodvorska ulica	2.550,00			2.550,00
16. Javna razsvetljava — Most Verd	8.565,85			8.565,85
17. Javna razsvetljava — Kunstelj	3.900,00			3.900,00
18. Asfalt — Ljubljanska cesta	137.861,10	45.566,00		92.295,10
19. Asfalt — Partizanski tabor	57.495,45	27.089,00		30.406,45
20. Asfalt — Stara cesta	137.447,30			137.447,30
21. Asfalt — Pot na Verd — soudeležba KS Verd	16.593,00			16.593,00
22. Drevored — Opekarska cesta	1.929,50			1.929,50
23. Asfalt — Čuže	28.779,90	28.779,90		
24. Asfalt — Dobovičnikova, Kurirska cesta	168.645,55	157.151,30		11.494,25
25. Asfalt — Klis	8.400,00	8.400,00		
26. Asfalt — Cesta gradenj	10.000,00	10.000,00		
27. Asfalt — Idrijska cesta	13.040,00	13.040,00		
28. Vodovod — Idrijska cesta	37.194,50	37.194,50		
	2.189.364,30	958.528,20		1.230.836,10

Vrednost investicij v tem prikazu zajema samo tisti del, ki so ga financirali občani s svojimi prispevki in KS z delom prispevka za uporabo mestnega zemljišča, s katerim je razpolagala po prenehanju Sklada za financiranje dejavnosti KS.

Razporeditev sredstev po virih in porabi od 1972 do 1977

	Dohodki	Izdatki	Ostanek
1. Dotacija — proračun	1.346.777,00	787.236,20	559.540,80
2. Prispevek za mestno zemljišče	1.892.442,50	1.892.442,50	—
3. Komunalni prispevek	309.315,75	309.315,75	—
4. Prispevki občanov in drugi dohodki	1.174.617,40	1.174.617,40	—
5. Prispevki TOZD po sporazumu	579.173,95	168.125,90	411.048,05
Skupaj	5.302.326,60	4.331.737,75	970.588,85

REŠEVANJE PREBIVALSTVA IN MATERIALNIH DOBRIN V VOJNI IN OB HUDIH NESREČAH

Predavanja o samozaščiti prebivalstva so nas na splošno seznanila z najnujnejšimi ukrepi, ki jih moramo storiti takoj, ko nastanejo katerekoli nevarnosti. Vendar ti ukrepi ne bodo vselej dovolj učinkoviti, če na nesrečo ali nevarnost nasploh ne bomo vedno pripravljeni. Tedaj se bomo znašli v razmerah, ko bomo morali reševati sebe in svoje ter imovino. Še tako vestno izvedeni ukrepi pa nas ne bodo vselej obvarovali najhujšega. Zato moramo vedeti več o reševanju,

kajti to je zadnji možni ukrep. Ob tem ne bo odveč pripomniti, da pri reševanju mislimo na življenja in upoštevamo, da je življenje mnogo-krat odvisno od učinkovitosti reševanja. Iz tega lahko sklepamo, kako zahtevno je reševanje in ne nazadnje, kakšno pripravljenost terja za uspešno ravnanje.

Vsako reševanje spremljajo številne neznanke, ki so skoraj vedno nevarne, tako za ponesrečence kot tudi za reševalce. Zato jih je treba ugotovi-

viti takoj, sicer se bomo znašli pred ovirami, ki nas bodo veljale veliko časa in naporov. Čas pa je pri reševanju navadno odločilnega pomena, saj se počutje ponesrečencev sčasoma slabša. Le ob sistematičnem in smotrnem ravnanju bo reševanje pravočasno.

Delo reševalca skoraj vedno terjaja veliko poguma in požrtvovalnosti, saj je nenehoma izpostavljen spremljajočim nevarnostim, katere prav lahko tudi spregleda. Največkrat posameznik ne bo kos naporom in nevarnostim pri delu. Z družnim sodelovanjem v skupinah, pod vodstvom najsposobnejših, je reševanje najbolj učinkovito. Ob tem seveda ne moremo zanemariti sredstev za reševanje in racionalizacije dela.

Vedeti moramo tudi to, da reševanje spravlja reševalca v zelo pogoste dileme pri njihovem usmerjanju. Le s skrajno razsodnostjo je možno včasih pravilno izbrati med večjimi ali manjšimi nevarnostmi in številnimi ponesrečenci ter drugimi spremljajočimi okoliščinami. To pa zadeva največkrat tudi moralno odgovornost reševalca.

Končno naj uvodne besede strmemo v želeni sklep — naj bo v vsakem reševanju upoštevan vsaj del nakazanih načel, da se bomo lahko nadejali uspehov.

O VEDENJU LJUDI OB HUDIH NESREČAH

Če primerjamo posamezne nesreče in njihove posledice s krajem in časom, ko so se zgodile ter njihovimi vzroki, ugotavljamo določena obdobja, ki bodo vplivala na potek dogajanj ob nesreči in pozneje.

Vsekakor so dogajanja najbolj kritična od nastanka nevarnosti do nesreče same. To je zelo akutno obdobje, ki v samem začetku pokaže pripravljenost in nepripravljenost ljudi na nesrečo. To v vsakem primeru zelo očitno kaže ravnanje ljudi. Nevarnost vzbuja pri ljudeh strah, ki narašča hitreje kot razplet nesreče in lahko pripelje ljudi tudi do nerazumnih dejanj. Reakcije ljudi so najizrazitejše pri nesrečah s hitrim razpletom (ob potresu, eksploziji in plazovih ter ob prometnih nesrečah). Nesreče brez predznaka nevarnosti ljudi šokirajo — odvzamejo jim moč razsodnosti in vsakršnega zaščitnega ukrepanja. V takih primerih se ljudi pogosto loti panika, skušajo se rešiti z begom in postanejo nasilni do vseh, ki jim to onemogočajo.

Pri nesrečah s počasnejšim naraščanjem nevarnosti je strah sicer prisoten, vendar pri manjšem številu ljudi. (Ob poplavih, drsenju tal, ob alarmu za zračni napad). Počasnejši razplet nevarnosti dopušča ljudem možnost dogovora ali treznejšega razmisleka o tem, kaj bodo storili. Pri tem dobijo določeneje predstavo o možni nesreči, vendar lahko strah kljub temu preraste znosne mere zaradi razširjenja zastrašujočih vesti o žrtvah in škodi. Tedaj se ljudje nesmotno umikajo iz ogroženih krajev, čeprav bi bila možna tudi obramba pred nevarnostjo, s katero bi lahko nesrečo preprečili. Tako navadno ostanejo prebivalci po nesreči brez vsakršnih sredstev za življenje.

Ne glede na opisane primere pa so hude posledice možne v obeh primerih, le da je število žrtev lahko znatno manjše, če so ljudje na nesrečo kakorkoli pripravljeni. Še hujše posledice so takrat, ko ena nesreča povzroči naslednje. Take nesreče so lahko potresi s poplavi in požari ter v vojnem času uporaba različnih napadalnih sredstev, ali več zaporednih napadov.

V vseh opisanih primerih veljajo za najbolj učinkovite pravočasno in dosledno izvedeni preventivni ukrepi: to so predvsem protipotresna gradnja, gradnja zaklonišč za prebivalce, regulacija rek ipd. Vendar je reševanje mogoče zastaviti že v času nevarnosti ali v ta namen vsaj pripraviti najnujnejše. Semkaj vsekakor sodi zbiranje ljudi za reševanje, priprava sredstev, umik nedoraslih in onemoglih ter gmotnih dobrin ipd. V nepričakovanih nesrečah na to ni moč računati, temveč samo na pomoč prebivalcev, ki so preživeli nesrečo.

ORGANIZACIJA REŠEVANJA IZ PORUŠENIH OBJEKTOV

Čeprav zahteva reševanje v pravem smislu poleg ustreznih sredstev tudi dobršno mero znanja in iznajdljivosti, bi bilo zelo napačno, posebno pri množičnih poškodbah, čakati na reševalce. Tedaj je potrebno, da preživeli in nepoškodovani po svojih možnostih storijo vse za ublažitev nastalih razmer. Tu gre predvsem za nudenje prve medicinske pomoči in ročno reševanje iz nevarnosti lažjih ponesrečencev, označevanje kritičnih mest, obveščanje in zavarovanje. Ob mnogih dosedanjih velikih nesrečah so prebivalci sami rešili 70 % ponesrečencev, medtem ko so reševalne enote ob vsestranskem sodelovanju s prebivalci rešile tudi ostale.

Poglavitno je, da se prebivalci takoj po nesreči zavedajo svojih dolžnosti in s tem tudi vsega, česar so se naučili pri pouku kot obvezniki civilne zaščite ali kjerkoli drugje. To je seveda lažje med ljudmi, ki se med seboj poznajo in se hitro razporedijo v skupine. Po krajšem dogovoru si v teh skupinah razdelijo vloge po usposobljenosti in nato po potrebi iščejo ustrezne pripomočke.

Po opisanih vidikih obsega reševanje več postopnih faz, ki si logično sledijo po izvedenih pripravah. Te so:

1. Izvidovanje — ogled stanja in ugotavljanje potreb na prizadetem območju ter obveščanje;
2. Usmerjanje reševalnih enot v skladu s potrebami in značajem reševanja (gašenja požarov, odkop ponesrečencev, prva medicinska pomoč, odstranjevanje eksplozivnih predmetov, dekontaminacija, socialno delo, itd.);
3. Reševalne akcije;
4. Organizacija vzdrževanja reda na prizadetem območju (usmerjanje prometa, zavarovanje družbenega premoženja, usmerjanje evakuacije prebivalstva, zavarovanje kritičnih in nevarnih mest);
5. Odstranjevanje ruševin po opravljenem ogledu stanja poškodb na stavbah;
6. Asanacija prizadetega območja (zbiranje trupel, ljudi in živali, identifikacija in pokop);
7. Evakuacija prebivalcev s prizadetega območja po načrtu za evakuacijo;
8. Odstranjevanje posledic nesreče (popravlila komunalnih objektov in adaptacija poškodovanih stavb).

Opisane faze reševanja si sledijo na posameznih območjih takoj, ko je opravljena prejšnja faza. Ob tem se vključujejo v vse večjem obsegu obstoječe družbene zmogljivosti in krajevna uprava, ki postopoma prevzema svoje standardne vloge v normalizaciji razmer.

Značilnosti posameznih nesreč in posledice natančneje opredeljujejo zaporedje posameznih faz v reševanju, kar bo okvirno opisano v naslednjih poglavjih.

REŠEVANJE IZ RUŠEVIN

Različne konstrukcije zgradb in uporabljeni gradbeni material zelo neenako reagirajo na rušilno silo. Prav tako ima velik vpliv na razdejanje moč in smer rušilnih sil. Zatorej so tudi razvaline dokaj specifične, posebej glede na njihovo obnašanje na poznejše vplive. Čeprav ima vsaka oblika ruševin posebne značilnosti, v glavnem ločimo visoke — vezane razvaline in nizke — nevezane — kopaste ruševine. Visoke razvaline so zelo nestabilne in so se obdržale z nezanesljivimi labilnimi konstrukcijami in vezmi. Navadno so v neposredni okolici obložene z robnimi ruševinami, v notranjosti pa najdemo zasute in polzasute prostore in previse. V mnogih primerih kažejo odprte fasadne profile. Te razvaline so zelo občutljive na veter, posebno pa na poznejše potresne sunke. V njih navadno najdemo ponesrečence s poškodbami zaradi padcev ali udarcev padajočih predmetov, sicer pa tudi nepoškodovane.

Nizke — kopaste ruševine nastanejo večinoma iz zgradb, pri katerih je prišlo do rušenja v pritličju. Te zgradbe so navadno bile zgrajene iz slabo vezanega gradbenega materiala. Pristop v notranjost ruševin je zelo težaven in skoraj vedno povezan z dodatnim razčiščevanjem ruševin. Vsekakor so te ruševine značilne po številnih žrtvah in hudih poškodbah pri preživetih.

Stanovalci, ki so se kakorkoli rešili ob rušenju zgradb, zaradi psihičnega šoka ne bodo takoj sposobni reševanja. Zato bo potrebno, da se tega čimprej zavedo. To jim bo uspelo, če se bodo zbrali na dogovorjenem zbirališču. Bolj prirebnosti bodo tedaj takoj organizirali skupine, in sicer za izvidovanje, za iskanje in pripravo reševalnih pripomočkov in skupino za reševanje.

Medtem ko bo skupina za izvidovanje ugotavljala stanje, ji bo skupina za reševanje sledila in takoj začela reševati v najbolj preprostih primerih. Skupina za pripravo pripomočkov pa bo zbiral sredstva na kraju samem. Ti pripomočki so zelo raznovrstni: od orodja za kopanje, vrvi za sušenje perila (in drugih), desk, kosov pohištva, lestev in postelj in pa do pribora osebnih avtomobilov (dvigala, ročno orodje in kompleta za prvo pomoč) — vse je zelo uporabno. Veliko hiš ima tudi pripravljeno hišno reševalno opremo, protipotresna sredstva, priročne lekarne itd. Stanovalci, ki se med seboj poznajo, vedo tudi za strokovno usposobljenost vsakega posebej. Tako si bodo tudi porazdelili vloge. Fizično šibkejši naj poprimajo v pomožnih vlogah, medtem ko naj močnejši in strokovno sposobnejši prevzamejo vodilne in najzahtevnejše vloge. Seveda pa je ob tem najpomembnejša smotnost in ravnanje in poprejšnja natančna presoja, kako se bomo lotili reševanja.

Vsakišna nesmotnost se lahko maščuje tako, da onemogoči reševalno akcijo ali pa se posameznik ob tem poškoduje. To pa na koncu občutijo predvsem tisti, ki potrebujejo pomoč.

Ker so razvaline lahko zelo nestabilne, je treba na vpadnicah izbrati najzanesljivejše smeri, ki bodo vzdržale obremenitve ob prehodu reševalcev in ponesrečencev. Vsem previsom, majavim konstrukcijam in »živim« napeljavam se je treba izogniti ali pa jih poprej ustrezno utrditi ali izolirati. Nikakor pa se reševalci ne smejo lotevati takih posegov v razvalinah, katerih ne morejo obvladati. V vsakem primeru pa se morajo reševalci med delom stalno opazovati in varovati. Če ne bodo tako ravnali, si bodo v najboljšem primeru onemogočili vrnitev iz ruševin.

Zelo neprevidno je vdiranje v ruševine, če še traja požar. Tedaj se lahko

reševalci zastrupijo z ogljikovim monoksidom ali pa jih zajame požar, ki se lahko razširi zaradi vetra.

Ob prisotnosti neeksploziviranih bomb in razstreliva sploh se morajo vsi stanovanjci takoj umakniti. Taki projektili lahko eksplodirajo brez zunanega vpliva, ker imajo prirejen zadržan vžig za določen čas. Razume se, da to onemogoča vsako reševalno akcijo, dokler projektil ne bo odstranjen. To delo opravijo posebne enote. Še delujoče napeljave (električne, vodovodne, plinske in toplovodne) stanovanjci lahko izključijo sami. Zato morajo vedeti za stikalne naprave. Te odklopijo — zaprejo preden začno z reševanjem.

Šele tedaj, ko izpolnijo vse opisane pogoje, se stanovanjci lahko lotijo reševanja. Potem ko uredijo dostop do ponesrečencev z odkopavanjem, odstranjevanjem ali premostitvijo ruševin oziroma utrjevanjem, je najvažnejše spraviti ponesrečenca v najprikladnejši položaj za nudenje prve medicinske pomoči. Glede na različne položaje ponesrečencev je v prvi vrsti potrebno sprostiti prostor okrog poškodbe, še prej pa prekriti delujoče napeljave (električne, vodovodne, plinske in toplovodne) stanovanjci lahko izključijo sami. Zato morajo vedeti za stikalne naprave. Te odklopijo — zaprejo preden začno z reševanjem.

Potem ko je ponesrečenec sprost od vseh delujočih vzrokov poškodb, ga je treba varno premestiti — dvigniti v položaj, v katerem je bil, in prestaviti v prikladnejši položaj. Obenem že uvajamo tudi najbolj nujne postopke prve pomoči. Razumljivo je, da mora biti prostor varen pred rušenjem in drugimi nevarnimi pojavi.

Ovisno od poškodb lahko ponesrečenca transportiramo brez posebnih pripomočkov ali na nosilih. Če ponesrečenec lahko hodi sam, ga je kljub temu treba spremljati do nadaljnje oskrbe. V vseh drugih primerih pa so za transport najbolj prikladna improvizirana ali tipska nosila. Nanje ponesrečenca varno privežemo, posebno pri spuščanju z višin. Za to so prav tako pripravljene odeje, plahte in rjuhe. Pri poškodbah hrbtenice so pripravna za prenos vratna krila ali deske.

Opisanega reševanja seveda prebivalci ne bodo mogli opraviti enako dobro kot reševalne enote. Spričo slabše opremljenosti in nezadostne strokovnosti bodo stanovanjci primorani te pomanjkljivosti nadomestiti bodisi z večjim številom reševalcev, bodisi z improvizacijo reševalne opreme. Pri tem se bodo izogibali nevarnih situacij in opravil in jih prepuščali usposobljenim enotam. To je popolnoma razumljivo in nujno spričo opisanih okoliščin. Sicer pa bi bilo skrajno zgrešeno izgubljati čas in moči na račun večjega števila lažje rešljivih primerov.

Pri improvizaciji reševalne opreme je treba imeti vedno pred očmi načelo zanesljivosti in nato praktičnosti. Neopremljene in slabo opremljene skupine reševalcev bodo seveda največkrat primorane na improvizacijo. Tako npr. je mogoče zamenjati vrvi z navezavo posteljnega perila, dvigalo s priložnimi vzvodi, reševalne odre s kosi pohištva ali lestvami ipd. Kar se tiče varnosti pri delu pa za vse velja načelo: »več poškodb med reševalci — manj rešenih ponesrečencev«. Iz tega je mogoče sklepati, kako neprevidno je puščati posameznike same pri reševanju, zato se je temu treba vsekakor izogibati. Pri reševanju je zelo pomembna tudi discipliniranost. Ukazuje najposlednejši, vsi ostali pa dosledno izpolnjujejo ukaze. Složno delo enote je porok uspešnosti z manjšimi napori.

ODSTRANJEVANJE RUŠEVIN

Ta faza je sicer del odstranjevanja posledic nesreče, vendar jo je treba uvažati v posebno hudem razdelanju (kopaste ruševine), ker sicer ne bi bilo mogoče prodreti do ponesrečencev. Ob tem se morajo reševalci zavedati vseh nevarnosti za ponesrečence in skrajno previdno odstranjevati razvaline. Ob tem se je treba v prvi vrsti izogibati dviganju prahu in predvsem preprečiti sesedanje ruševin. Nedopustno je odlaganje razvalin na druge razvaline, temveč po možnosti neposredno na vozila za odvoz. Tudi delo z gradbenimi stroji ni priporočljivo, ker njihove moči ni mogoče docela nadzorovati. V tem primeru je najprimernejša »veriga« z ročnim oddajanjem posameznih kosov. Pri tem je treba opraviti najprej s prosto ležečimi kosi. Ruševine v prahu se načelno zbirajo v posode in oddajajo polne tudi po verigi. Veriga je s čelom (odjemalcem) vedno na robu ruševin, nikakor pa ne med ruševinami. Zaradi hitrejšega dela je treba čimbolj skrajšati verige in zato povečati njihovo število, tako da ustvarjajo nasprotno prehode. Težje kose razvalin je seveda treba ročno odnašati če ni pri roki ustrezne mehanizacije, le-ta pa mora biti toliko odmaknjena, da s svojim delom ne ustvarja seizmičnih učinkov na ruševine. Odstranjevanje ruševin preneha takoj, ko so ustvarjeni pogoji za neposredno reševanje in se nadaljuje, ko je to opravljeno.

Med odstranjevanjem ruševin bodo reševalci prišli do številnih uporabnih predmetov, ki jih je treba posebej izločiti in deponirati za poseben odvoz. Vodja odstranjevanja ob tem sestavlja seznam najdenih predmetov z označbo okolja. Ta seznam odda prevozniku, le-ta pa prevzemniku. Tako se obenem preprečuje nedopustna plenitev prizadetega območja, prizadeti pa pozneje lahko pridejo do svojega premoženja. Trupla prevzamejo

ekipe za identifikacijo oziroma pokop. Prostor, kjer je truplo ležalo, je treba takoj razkužiti, pa tudi mesta, kjer je prišlo do izliva fekalij iz sanitarij.

Posebno pozornost pri odstranjevanju ruševin je treba posvetiti električnim in plinskim napeljavam in napravam, ker navadno tedaj ni znano, če delujejo. Zato se je treba izogibati tudi namočenega okolja električnih napeljav, ker je električno prevodno. Podobno je treba ravnati pri plinskih napeljavah, da v neposredni bližini ne povzročamo iskrenja, ker je možno tudi sproščanje plina, in to nezaznavno. Seveda je najpomembnejše, da se tega zavedajo odjemalci v verigi, zato je prav, da imajo svojega nadzlednika, posebno v nočnem času. Izkušnje so pokazale, da so zaradi prevodnosti najbolj nevarni kovinski in vlažni predmeti, pa tudi trupla ljudi in živali. Zato jih ne kaže prijemati z golo roko, ali na golih mestih, temveč vedno le za oblačila.

Pokončnih razvalin v takih okoliščinah ne odstranjujemo ali rušimo, temveč samo podpiramo z opornikom, ki se ne sme naslanjati na druge razvaline.

Pri najdbi neeksploziviranih predmetov (bombe, granate, mine) se morajo reševalci takoj umakniti in lahko nadaljujejo delo šele, ko je predmet odstranjen. To je potrebno zaradi tega, ker ni znano, ali je predmet temporan, prirejen na poznejši vžig ipd.

V vojnem času bodo reševalne akcije lahko tudi prekinjene z znakom alarma pred nevarnostjo napada. Tedaj je to nasploh edini vzrok za prekinitev reševanja. Reševalci se morajo umakniti v najbližja zaklonišča ali vsaj na bolj zaklonjena mesta pred drobci ob eksplozijah. Reševanje se nadaljuje takoj, ko je napad končan, oziroma ko mine nevarnost napada.

Za vse poškodbe med reševalci je treba poskrbeti enako kot pri ponesrečencih, pod enakimi triaznimi pogoji in načeli.

Nesreče pri reševanju so dokaj pogoste. Do njih pride zaradi neprevidnosti, pa tudi zaradi prevelike vneme in nesmotnega ravnanja. Da bi bilo teh nesreč čim manj, skrbi cela reševalna skupina med delom, in sicer z vzajemno razdelitvijo vlog ter medsebojnim opazovanjem posameznikov ter opozarjanjem. Posamezne nesreče povzročijo včasih tudi prehudi napori in izmučenost posameznikov. Zato je priporočljiva med reševanjem tudi izmenjava vlog in skupin.

S prihodom specializiranih reševalnih enot civilne zaščite ali drugih se stanovanjci vključujejo v delo teh enot po svojih sposobnostih, predvsem kot vodiči, sicer pa tako, kot odredi vodja enote.

Ob vsem navedenem je treba opozoriti še na splošno razpoloženje med prizadetimi prebivalstvom ob reševanju. Mimo preživetega strahu in bojazni za usodo svojcev se mnogi krčevito oprijemajo svojega imetja in nočejo zapustiti prostora, kjer so imeli svoj dom. Tako se izpostavljajo še trajajočim nevarnostim, ali nagovarjajo druge, da jim proti nagradi rešujejo imetje. Tudi tako obnašanje je razumljivo, posebno pri starejših ljudeh. S tem je treba ravnati zelo obzirno, ker jih bomo tako lahko pripravili k sodelovanju. Sicer pa ti ljudje lahko postanejo huda ovira reševalcem. Stanovanjci in sosedje lahko med reševanjem veliko pripomorejo v preprečevanju kriminala in v duhu samozaščite organizirajo zavarovanje pred nočnimi plenilci. Le-ti se v lažni vlogi reševalcev okoriščajo in tako vnašajo nezaupanje v reševanje. Sostanovanjci in znanci se bodo v lastnem interesu lahko upirali takim pojavom in tudi hitro opravili z njimi. Vsekakor pa drži, skoraj kot pravilo, da je ljudi po nesreči treba čimbolj motivirati za reševanje in jim tako onemogočiti, da bi razmišljali o nesreči in se vdajali apatičnosti. To motiviranje naj ne preneha ob koncu reševanja, ampak naj se nadaljuje z zagotavljanjem pogojev za preživetje v nastalih razmerah. Tako bodo najbolj prizadeti lažje preboleli izgubo svojcev in imetja, spoznali pa tudi nelagodnost svojega vključevanja v prizadevanja ostalih. Tistim, ki spričo psihičnega stanja omahujejo, je treba posebej poudariti pomembnost njihove vloge in dela pri obvladovanju razmer.

